Reactie op concept programma GGS (medio 2025)

Categorie	Ingekomen reactie partnerorganisatie	Pagina-nummer	*Reactie van*	*Reactiegemeente*
Algemeen	Dank voor het toesturen van het concept programma en de bijlagen. Ik waardeer het dat jullie, namens de gemeente Bernheze, jullie zo inzetten voor natuur en gezondheid. Met deze mail geef ik jullie mijn eerste reactie. Veel collega's, waaronder Annemarie Schellekens, zijn nu op vakantie. Ik stuur hen jullie stukken en mijn reactie. Ik stel hen daarmee ook in de gelegenheid nog een aanvullende informele reactie te sturen. Aangezien dit een informele fase is stuur ik jullie mijn persoonlijke reactie per e-mail. Met het verzoek dit ook als een informele reactie te beschouwen en dusdanig te behandelen. Hierbij wil ik jullie complimenteren met jullie werk en doorzettingsvermogen. De afstemming met de ketenpartners en de doelen spreken me erg aan. De onderstaande opmerkingen en tips bedoel ik als verdere verbetering van jullie stukken. Wel heb ik zorgen over de vorm van het programma. Dat licht ik toe in de eerste paragraaf.		Provincie	Dank voor het compliment.
Algemeen	**Programma Omgevingswet** Om te beginnen merk ik op dat de stukken zoals jullie deze hebben opgesteld en naar mij hebben gestuurd niet geschreven zijn op de manier dat deze passen in het digitaal stelsel Omgevingswet (DSO). Op 23 april heb ik jullie onze (interne) handreiking schrijven programma Omgevingswet toegestuurd. Belangrijke boodschap uit de handreiking is dat je echt anders moet schrijven vanaf het begin voor het maken van een programma in het DSO. Je moet denken vanuit gebieden (kaart), maatregelen, trefwoorden (annotaties) en korte teksten gericht op realisatie. Voor een uitgebreide uitleg is het programma in het DSO niet geschikt. Wel moet je vanaf het teksten koppelen aan kaarten en voorzien van annotaties/ trefwoorden. Dit ontbreekt nu in jullie document. Goede voorbeelden heeft de provincie Utrecht in het loket: Bodem- en Waterprogramma - Regels op de kaart - Omgevingswet - Regels op de kaart - Omgevingsloket en Omgevingsvisie provincie Utrecht - Regels op de kaart - Omgevingswet - Regels op de kaart - Omgevingsloket. Binnen de provincie Noord-Brabant zijn we op dit moment ook druk met kennisontwikkeling vanwege natuurbeheerplannen, die ook een programma onder de Omgevingswet moeten zijn. Ook zijn we bezig met omzetten en aanpassen van onze verordening en de omgevingsvisie voor het DSO. De kennis die we hebben delen we graag met jullie. Een collega van jullie (b.walsmit@berneze.org) had zich ook aangemeld voor het veldlab wat ik jullie had toegestuurd. Hij is helaas niet aanwezig geweest die dag. **Opbouw programma** Het document zoals jullie gestuurd hebben bevat een omvangrijke beschrijving en goede onderbouwing die heel goed onderdeel van het besluit bij het programma kan zijn. Bijlage 1 bevat de maatregelen het belangrijkste onderdeel van het programma in het DSO zijn. Ook beleidsregels en dergelijke zijn een goed instrument om op te nemen in het programma.		Provincie	Het document wordt opgezet conform de STOP-TPOD principes zodat het leesbaar is in het Omgevingsloket. De opbouw met gebieden, maatregelen en trefwoorden hebben we er nu niet in zitten. Voor de de hoofdtekst van het programma duiden we het hele grondgebied van de gemeente als werkingsgebied. Er is wel een aanbeveling opgenomen om dit in een volgende fase van het programma meer op gebiedsniveau te specificeren.
Algemeen	**Inhoudelijke inbreng** **Prioriteiten** Het is heel mooi dat jullie zoveel verschillende aspecten hebben opgepakt en geanalyseerd. Ook de bijlage over de gezondheidsanalyses, eenzaamheid en beweging is nuttig. Dit mooie gegeven lijkt ook wel een beetje een valkuil. Ik vraag me af of het mogelijk is om alles, tegelijkertijd, te realiseren. Ik zie niet zo goed waar de prioriteiten liggen. Beleidsregels en duidelijke kaders stellen voor toekomstige ontwikkelingen in oa omgevingsplannen kan waarschijnlijk wel. Ik kan me daarnaast voorstellen dat projecten met koppelkansen het meest kansrijk zijn. Kaarten kunnen behulpzaam zijn bij het vinden van deze kansen. Hierbij ook de vraag wat prioriteit heeft 'groen' of 'gezond'? Uit deze factsheet leid ik af dat ook met name groen binnen de kern aandacht verdient voor gezond gedrag. Factsheet Fysieke leefomgeving | Gids Gezonde Leefomgeving Als Hendrika deze zomer tijd heeft is mijn belangrijkste advies om de kernen te bezoeken desgewenst met gebruikers, landschapsarchitect, beleidsmedewerkers en groenonderhoudscollega's en de bevindingen/kansen op kaart te zetten. Niet alleen nuttig maar ook erg leuk werk, zeker als het 'technisch weer' is. **Landschapskwaliteit** Ik adviseer om meer aandacht te besteden aan de kwaliteit van het landschap, cultuurhistorie en ontwikkelrichting in de tijd. Dit is meer dan het in stand houden van erfgoed. Ik adviseer om dit ook vooral met kaarten zichtbaar te maken tijdens de beleidsontwikkeling, participatie en in het programma zelf. Dit vormt een goede onderbouwing van je uitvoeringsbeleid. Het biedt daarnaast kansen in de vorm van subsidieregelingen die we als provincie hebben voor het landschap. Stimuleringsregeling Landschap » Brabantslandschap.nl De meest actuele situatie vind je op de digitale kaart van de Provincie Noord-Brabant.		Provincie	We hebben bewust uitvoerige inventarisaties en analyses uit de oude beleidsdocumenten weggelaten om dit programma wat compact te houden. Wel hebben we maatregelen benoemd die het landschap versterken, zoals groenblauwe dooradering e.d. Bij het programma is een beleidsuitwerking Handreiking kwaliteitsverbetering landschap gevoegd. We prioriteren bewust niet op groen OF gezond omdat we van mening zijn dat dat juist hand in hand gaat.

Algemeen	**Samenhang met de regio** Ik adviseer om meer aandacht te geven aan regionale mobiliteit. De mogelijkheden om fiets te combineren met andere vervoersmiddelen zoals trein, auto en snelle bus kan meer aandacht krijgen. Ook de routes naar voorzieningen en winkels binnen de kernen en van kern naar kern kunnen meer aandacht krijgen om zo gezonde verkeersbewegingen te stimuleren. Het helpt als deze routes zichtbaar en klikbaar zijn op kaart in het DSO. Onder andere het ruimtelijk voorstel Noordoost-Brabant geeft hiertoe al een aanzet.		Provincie	We maken de relatie met het mobiliteitsplan helderder. Daarin ligt regionale mobiliteit vast. Wel geven wij in GGS aan hoe we omgaan met het gezond inrichten van de wandel- en fietsroutes.
Algemeen	**Aanvullende informatie** Hoewel jullie al heel veel informatie hebben wil ik jullie de volgende informatie niet onthouden. Kaartmateriaal: Brabant Schakelt Het kennisdossier 'Duurzame landbouw & natuur' van het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening biedt gemeenten en regio's handreikingen voor het toekomstbestendig herinrichten van hun landbouw- en natuurgebieden. We houden hierbij rekening met mogelijke ontwikkelingen tot 2050 en geven concrete voorstellen voor het inpassen van ruimtelijke kwaliteit. Het kennisdossier Duurzame landbouw & natuur bestaat uit 4 handreikingen: 1.Groenblauwe dooradering 2.Overgangsgebieden in transitie 3.Biobased (ver)bouwen 4.Nieuwe natuur en klein wonen		Provincie	Ter kennisgeven aangenomen en gedeeld met collega's die aan de andere programma's gaan werken.
Algemeen	**Groenblauwe dooradering** In de handreiking 'Groenblauwe dooradering' verkennen we de mogelijkheden voor het versterken van groene en blauwe landschapselementen. De handreiking biedt daardoor duidelijke handvatten die je kunt gebruiken voor het uitwerken van groenblauwe dooradering. **Overgangsgebieden in transitie** Een overgangsgebied is een gebied waar natuur overgaat in landbouw. In deze gebieden liggen kansen voor transitie naar een natuurinclusief cultuurlandschap. In de handreiking 'Overgangsgebieden in transitie' lees je over hoe je die kansen benut in verschillende soorten cultuurlandschappen.		Provincie	Ter kennisgeven aangenomen en gedeeld met collega's die aan de andere programma's gaan werken.
Algemeen	**Biobased (ver)bouwen** Biobased (ver)bouwen gaat over het telen van gewassen die duurzaam verwerkt kunnen worden tot bouwmateriaal. De handreiking 'Biobased (ver)bouwen' is het resultaat van verschillende onderzoeken die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd en biedt inspiratie. **Nieuwe natuur en klein wonen** Deze handreiking verkent het concept 'nieuwe natuur en klein wonen': kleinschalige bewoning als economische drager voor natuur- en landschapsontwikkeling. De handreiking biedt inspiratie én concrete handvatten voor gemeenten, provincies en initiatiefnemers om ruimtelijke en beleidsmatige afwegingen te maken en initiatieven met maatschappelijke meerwaarde mogelijk te maken. Ik hoop jullie hiermee van dienst te zijn. Mocht je verder willen sparren over deze mail of specifiek over het maken van kaarten al dan niet gecombineerd met het schrijven van het programma in het DSO, laat het me dan weten.		Provincie	Ter kennisgeven aangenomen en gedeeld met collega's die aan de andere programma's gaan werken.
Algemeen	IPG: Geachte heer/mevrouw, Naar aanleiding van uw uitvraag over het Programma Groene Gezonde Structuren (GGS) delen wij hierbij onze reactie. Allereerst willen wij onze complimenten uitspreken over dit ambitieuze programma. Het stuk is inhoudelijk zeer compleet en biedt zeker kansen voor een mooier Bernheze. Wel hebben wij enkele opmerkingen die wij hieronder toelichten.		IPG	Dank voor het compliment.
Algemeen	Dorpsraad Vorstenbosch algemene reacties: Dank voor het ontvangen van de 50% versie Groene Gezonde Structuren. Fijn dat we in een vroeg stadium inspraak hebben op de stukken. We hebben het gedeeld onder onze leden van de dorpsraad en de reacties verzameld. Onzes inziens is het een relatief zwaar document, waarbij men tracht veel disciplines binnen de gemeente te bundelen tot één thema. Dat maakt het juist weer erg complex en moeilijk leesbaar. Waar vindt men de informatie, die voor jou (als lezer) nodig is? Je moet eigenlijk het hele document lezen en kennen om een oordeel te vormen over bepaalde onderwerpen en dat maakt het erg complex. Daarnaast mist het document een duidelijke structuur en opbouw. Met dit soort dingen moet er ook opgelet worden voor luchtfietserij en te veel aan droombeelden. Wat kan realistisch ook gemaakt worden? Wat is visie en wat zijn concrete uitwerkingen? Je zou willen dat er een soort puntsgewijze samenvatting komt van hetgeen verwacht wordt. Dat is ons advies ook aan de gemeente. We hebben geen sterke algemene opmerkingen op het programma. Wel wat aandachtspunten, conform onderstaande opsomming:		Dorpsraad Vorstenbosch	De rapportage heeft een andere opzet gekregen met een compactere hoofdtekst en meer uitwerkingen in de bijlagen. Operationele doelen zijn ingedikt. In de inleiding komt een weergave van het beleidshuis waarin duidelijk wordt hoe omgevingsvisie, programma en beleidsuitwerkingen zich tot elkaar verhouden. Dan wordt ook duidelijker dat een aantal beleidsuitwerkingen hier al bij zit en er een aantal nog volgen.

Algemeen	Algemeen: We lezen vrij weinig over energie. Voornemen is Bernheze gasloos te maken. Dit komt nauwelijks aan bod in het programma.		Dorpsraad Vorstenbosch	Energie komt terug in een ander omgevingsprogramma
Algemeen	Algemeen 2: Het versterken van de Groen Blauwe structuren is een wenselijke ontwikkeling. Om grondbezitters te stimuleren meer landschap en groen aan te leggen, wordt gebruik gemaakt van de STILA. Echter de inleg van de STILA vanuit gemeente Bernheze is, vergeleken met buurgemeenten, niet erg hoog. Hier zou meer in geïnvesteerd kunnen worden.		Dorpsraad Vorstenbosch	In de rapportage staat nu alleen dat we meedoen aan dergelijke stimuleringsregelingen. Bij elke nieuwe openstelling van contractperioden bekijken we de financiële mogelijkheden.
Algemeen	ZLTO: Als algemene opmerking willen we de gemeente vragen om het snoeiafval te blijven ophalen in het buitengebied, dit wordt zeer gewaardeerd.		ZLTO	Deze opmerking is gedeeld met de teams die hiermee bezig zijn.
Hoofdstuk 1				
Leeswijzer	IVN: Alweer een document vol met voornemens en groene dromen! Als ik het goed heb is dit al het derde of vierde document wat we voorgeschoteld krijgen. Intussen gebeurt er niets en zijn we drie jaar en veel "papier" verder. Kijk eens naar het programma buitenkansen; binnen een jaar tijd opgesteld, inspraak en met succes ingevoerd.	6	IVN	Jammer dat het zo wordt ervaren. We hopen dit programma met een goede uitvoeringsagenda tot uitvoering te brengen.
Instrumenten onder de omgevingswet	IVN: Gaan we hierin ook de bescherming van onze landschapselementen (zandwegen, houtwallen, ecologische bermen...etc) juridisch regelen? Hiervoor dan ook een kaart opnemen, waarop die landschapselementen zijn aangegeven.	8	IVN	Ja bescherming landschapselementen toevoegen onder strategisch doel 3 en de beleidsregels daarover zitten in de bijlagen.
Ambtelijk	IVN: Ik mis in dit rijtje mobiliteit; Autoverkeer ondergeschikt aan fiets- en voetgangersverkeer. Parkeerpaatsen voor de winkels belemmeren de fietsers en voetgangers. Is maar een van de vele voorbeelden waarbij de fietse/voetganger het onderspit delft. In 't Dorp (centrum van Heesch) is het voor fietsers laveren tussen geparkeerde en rijdende auto's.	10	IVN	Mobiliteit is een apart programma. Langzaam verkeer geeft gemeente Bernheze prioriteit in het programma mobiliteit. In het uitvoeringsplan staan ook diverse projecten voor langzaam verkeer.
Inwoners	IPG: Pagina 46 – 1e BOSS: De voorbeelden in de bijlage zijn prachtig, maar lijken niet toegankelijk voor mensen met een beperking of ouderen. Oneffen terrein, gras, zand en lage boomstammen maken gebruik met rolstoel, rollator of krukken vrijwel onmogelijk. Ook het idee om ouderen te laten bewegen op een parkeerplaats lijkt ons ongebruikelijk en onveilig. We zien weinig mogelijkheden voor mensen die zich niet op een conventionele manier kunnen voortbewegen.	11	IPG	Niet alle speelterreinen worden zo ingericht. De 100-70-30-regel moet ervoor zorgen dat in elk geval een deel van de terreinen wel toegankelijk wordt voor iedereen.
Inwoners	IVN: Meedenken is prima, maar wel binnen de doelstellingen in het programma GGS. Bomen in de woonwijk kan, als het maar niet bij mij voor de deur of mijn parkeerplaats	11	IVN	Dit komt terug onder het kopje realisatiestrategie en in het participatiebeleid wat in 2026 wordt opgesteld.
	ZLTO: Pagina 15 Openbaar groen uitbreiden prima, maar gebruik hiervoor geen goede landbouwgrond maar gebruik ruimte binnen de kernen en stimuleer bijvoorbeeld ook particulier vergoenen of aanplanten.	15	ZLTO	Dit komt terug in de Ruimtelijk Ontwikkelkaart die nu wordt opgesteld.
Bullet 2	IVN: Wat is "een categorie groener" ? Waar zijn die categorieën gedefinieerd?	15	IVN	Dit is aangepast naar 'groener' (i.p.v. een categorie groener). De tabel die laat zien hoe groen een wijk in 2024 was, is ingevoegd.
Bullet 6	Dorpsraad vorstenbosch: 15 hectare bos maken' draagt niet direct bij aan een gezonde structuur. Ontwikkel nieuw bos in combinatie met een thema voor een Gezonde Structuur. Denk hierbij aan een herinneringsbos, trimbos, etc. Faciliteer een gezonde structuur met de ontwikkeling van natuur. Ook de grootte van het bos en aansluiting op grotere structuren draagt bij aan het waarde van het bos. Wij vinden '15 hectare' daarmee een nietszeggend getal.	15	Dorpsraad Vorstenbosch	De 15 ha nieuw bos wordt aangelegd aansluitend aan bestaand bos met het doel deze robuuster te maken. Deze doelstelling was al opgenomen in het Groenstructuurplan en is nu concreter en meetbaarder gemaakt door hier hectares aan te koppelen. We maken dat wat duidelijker in de tekst. De suggestie om bossen met een specifiek nevendoel te ontwikkelen zit nog niet in dit programma. We staan hiervoor open als er duidelijke vraag vanuit de samenleving onder ligt. Verder hoort dit onderdeel te zijn van het zoneringsplan natuur-recreatie.
Bullet 6	IVN: Geldt dit specifiek voor Bernheze?	15	IVN	Dit geldt inderdaad als data voor Bernheze. Dit is een jaarlijk terugkerend enquete die de GGD over veel onderwerpen uitzet.
Inzet op groen en blauw in en nabij onze kernen	1.Dorpsraad Vorstenbosch: 107 m² openbaar groen binnen de kernen van de gemeente. Is een mooi streven. We merken alleen dat bijna alle nieuwe stedelijke ontwikkelingen binnen ons drop nauwelijks aan dit groenoppervlak komen. Ze zijn erg stedelijk en stenig. Denk hierbij aan de Eggerlaan, Dorpsrand en Avenir, alles draait om de € uitgeefbaar. Bij Dorpsand wordt het 'afgekocht'. Hoe rijm je zulke doelen met een uitwerking, waar de gemeente zelf al niet aan voorwaarde wil houden? Juist bij eigen ontwikkelingen moet je het goede voorbeeld geven. Nu moet het later via andere investeringen binnen het dorp gecompenseerd worden. Dat is niet fair.	16	Dorpsraad Vorstenbosch	We nemen dit signaal mee in lopende en toekomstige ontwikkelingen.

Inzet op groen en blauw in en nabij onze kernen	2. Aanbod recreatieplekken en – lijnen hoeft niet persé vergroot te worden (wellicht zijn er in sommige delen van de gemeente al voldoende plekken en lijnen), maar kan ook verbeterd worden. Dit kan door aanleg van betere paden (vlak, breder etc.), maar ook door ondersteuning van meer groen. Dat laatste geldt vooral in Vorstenbosch.	16	Dorpsraad Vorstenbosch	Onze prioriteit is verbeteren van bestaande plekken. Op basis van beleefkaart maken we keuzes wat nodig is. Dit blijft maatwerk per locatie.
Inzet op groen en blauw in en nabij onze kernen	3. Een evenwichtige verdeling van mensenmassa in de natuur rondom de kern moet ook onder de aandacht komen. Als bijvoorbeeld bij mooi weer iedereen naar Bedaf gaat, dan raakt dit overbelast. Dit gaat ten koste van de natuur (is nu een beetje gaande). We moeten hier zorgvuldig mee omgaan.	16	Dorpsraad Vorstenbosch	Dank voor het signaal. We nemen dit mee in het project zoneringsplan natuur en recreatie.
Toename groen bij renovaties/reconstructies	Dorpsraad Vorstenbosch: Volgens het schema op pagina 17 moet het areaal groen in ons dorp dus bijna verdubbeld worden. Met de verstening van de nieuwe ontwikkelingen voor de komende jaren, zien wij dit niet als haalbaar. Gemeente zal daarin een keuze moeten maken. Of het streefgetal naar beneden voor ons dorp (we worden immers omringd door groen) of de nieuwe ontwikkelingen moeten groener ingezet worden. Dit geldt ook voor de ontwikkelingen, die nu in planfase zijn (Eggerlaan, Dorpsrand, Broekkant en Avenir). Anders moeten toekomstige ontwikkeling aanzienlijk meer groen gaan investeren, omdat huidige ontwikkelingen dit na laten. Goed voorbeeld is Bergakkers in Vorstenbosch. Juiste verhouding groen-woongenot.	17	Dorpsraad Vorstenbosch	Behoud van minimaal 107 m2 openbaar groen per inwoner over alle kernen in Bernheze is de hogerliggende ambitie. Daar houden we graag aan vast. We realiseren ons dat er (grote) verschillen bestaan tussen de kernen. Eén van de instrumenten die we daarvoor inzetten is de groennorm van minimaal 20% projectgebied. In de tekst verduidelijken we het verschil tussen deze twee getallen. We verkennen of we bij de vergroeningsopgave meer prioriteit kunnen geven aan Vorstenbosch.
Parkachtige groen- en uitloopgebieden	Hoe is de financiering hiervan geregeld; zijn we hier afhankelijk van subsidies of komt dit structureel in de begroting.	19	IVN	De financiering hiervan is een uitdaging. We onderzoeken de mogelijkheden van benutting reserves en subsidies.
Aandacht voActieve aanpak op droogte or robuuste groene verbindingen	Dorpsraad Vorstenbosch: Daarin laten we zien wat we verwachten van een plek die als Groene Gezonde Structuur op de kaart staat. Dit werken we uit in inspirerende beelden en in concrete profielen en maatvoering eisen. (pag. 20) We zijn erg benieuwd naar de uitwerking hiervan.	20	Dorpsraad Vorstenbosch	Ter kennisgeving aangenomen.
Aandacht voor Actieve aanpak op droogte or robuuste groene verbindingen	IPG: Pagina 20 – Waterpunten bij extreme hitte: Er wordt gesproken over het plaatsen van waterpunten zodat mensen iets kunnen drinken. Hoe verhoudt dit zich tot het risico op legionella bij weinig of geen gebruik?	20	IPG	Dank voor de tip. We plaatsen de tappunten enkel op hele drukke plekken.
Met groene gezonde structuren zijn we voorbeid op extreem warm weer	IPG: Pagina 28 – Nationaal hitteplan: In de praktijk zullen ouderen en kwetsbaren bij extreme hitte binnen blijven en daar verkoeling zoeken, in plaats van buiten onder bomen of op een bankje. Het inrichten van een groene, koele leefomgeving thuis is een goed streven, maar onderhoud vormt een uitdaging, zeker bij ouderen die fysiek minder in staat zijn dit zelf te doen. Een tuinman inhuren is vaak financieel niet haalbaar.	20	IPG	Ter kennisgeving aangenomen.
Voor iedere inwoner zijn er voldoende koele plekken	IVN: tekst gemarkeerd	20	IVN	Ter kennisgeving aangenomen.
Ook als het warm is zijn er koele routes voor langzaam	ZLTO: P 21 Asfalt of bestrating er uit prima, maar dan wel in de dorpskernen.	21	ZLTO	De vergroeningsambities (ontstenen en vergroenen) richten zich met name op de dorpskernen.
Ook als het warm is zijn er koele routes voor langzaam verkeer	IPG: Pagina 21/22 – Vergroening en aanplant van bomen: In het kader van vergroening, schaduw en verkoeling is de aanplant van bomen in nieuwbouwwijken belangrijk. In recente wijken zoals de Erven zien we echter weinig bomen en vooral lage beplanting. Door diepwortelende bomen te plaatsen in plaats van breed wortelende, kan overlast door opduwende wortels worden voorkomen.	21/22	IPG	Dank voor het signaal en de tip.
Comfortabele en veilige openbare ruimte met behoud van waarden	Dorpsraad Vorstenbosch: Op pagina 22 wordt gesproken over veilige openbare ruimte. Op dit moment wordt Vorstenbosch overspoeld door zwaar tractorverkeer voor de ‘intensieve’ tuinbouw. Deze ontwikkeling strijkt tegen dit thema in. Hoe gaan we hiermee om? Welk belang weegt zwaarder?	22	Dorpsraad Vorstenbosch	Dit heeft raakvlak met het programma mobiliteit. Het signaal is doorgegeven aan programmateam mobiliteit.
Comfortabele en veilige openbare ruimte met behoud van waarden	IVN: Goede voorbeelden bij buurgemeenten Oss en Den Bosch, waar (behoud van) groen in de leefomgeving prioriteit heeft.	23	IVN	Dank voor het signaal en de tip.
Honden	ZLTO: P 27 Honden langs percelen moeten aan de lijn. Ivm hondenpoep in de wei voorkomen (want dit is een groot risico op Neospora).	26	ZLTO	Bij de vaststelling van het Groenstructuurplan is de aanlijnplicht voor honden in het buitengebied van Bernheze er middels een amendement van de gemeenteraad uit gehaald. Als grondeigenaren honden van hun percelen willen weren, kunnen zij daar zelf maatregelen voor treffen.

Aanpassingen	IVN: En in het veld duidelijk maken waar die gebieden zijn.	27	IVN	Tekst in het programma is verduidelijkt.
Groene bedrijventerreinen	zlto: P28 Probeer maximaal water te infiltreren en op te slaan in de dorpskernen. Niet alleen om water vast te houden, maar ook voor het voorkomen van riool overstort lozingen.	29	ZLTO	Dat is inderdaad de bedoeling. We doen dit door zo veel mogelijk af te koppelen en zo veel mogelijk te vergroenen.
Natuurgebieden en unieke landschappen	Dorpsraad Vorstenbosch: Op pagina 29 missen we bij Natuurgebieden 'Bedaf' (en de uitlopers daarvan (oude vuilnisbeld)), De Heewijkse bossen en De Meuwel.	29	Dorpsraad Vorstenbosch	Tekst is aangepast
Natuurgebieden en unieke landschappen	HHK De Wojstap: P29. Brabantse Aa. De gemeente zou ook aanleg van wandelpaden moeten ondersteunen	30	HHK De Wojstap	Ter kennisgeving aangenomen.
Samenwerken met omliggende gemeenten voor recreatie	HHK De Wojstap: P29. Samenwerking omliggende gemeentes. Geldt actueel voor wandelpad langs de Aa, maar ook cultuurhistorische wandelingen en fietsroutes.	30	HHK De Wojstap	De route langs de Aa staat meerdere keer genoemd in het programma. Ter kennisgeving aangenomen.
Basiskwaliteit natuur	IVN: In de omgevingsvisie hebben we al afgesproken in het buitengebied een Basiskwaliteit Natuur te zullen handhaven. Meten hoort daar uiteraard ook bij.	31	IVN	Hoe we dit aanpakken wordt uitgewerkt in de hoofdtekst en als project opgenomen in de uitvoeringsagenda
Gezonde leefomgeving start bij milieubeleid	ZLTO: P31 Over het nieuwe omgevingsplan denkt ZLTO graag mee	31	ZLTO	Bij ontwikkeling van regionaal milieubeleid vindt nog participatie plaats. Milieu krijgt nog een nadere uitwerking, maar volgt na vaststelling programma GGS.
Luchtkwaliteit	Dorpsraad Vorstenbosch: Op pagina 32 wordt gesproken over luchtkwaliteit. Schonere lucht daar kan niemand op tegen zijn. We gaan dan ook alles doen, duurzame mobiliteit bevorderen, maar er staat niet hoe. Reguleren van industriële emissies, moest al, inwoners stimuleren dmv burgerwetenschap, staat ook niet hoe en ook nog onduidelijk wat er dan gestimuleerd gaat worden. Volgens ons is dan het enige wat je kan doen houtkachels verbieden en een mileuzone instellen tegen grote diesels, meer dit is iets voor de landelijke politiek.	32	Dorpsraad Vorstenbosch	Milieu krijgt nog een nadere uitwerking, maar volgt na vaststelling programma GGS. Voor het onderdeel luchtkwaliteit is nog veel in ontwikkeling. Wij scherpen de tekst aan op het onderdeel wat de verwachting schept dat wij alles gaan doen om de luchtkwaliteit te verbeteren.
Geluid	ZLTO: P32 Geluid: Een boer moet wel zijn werk kunnen blijven doen. Ook als dat een keer s avonds is.	33	ZLTO	Ter kennisgeving aangenomen.
Bodem	ZLTO: P33 Bodem, Zlto is graag betrokken.	34	ZLTO	Ter kennisgeving aangenomen.
Bodem	Dorpsraad Vorstenbosch: Op pagina 33 wordt gesproken over duurzaam bodembeleid. Rondom Vorstenbosch wordt intensieve tuinbouw bedreven. Dat komt omdat veel grond vrijkomt van stoppende boeren en de zandgrond 'beheersbaar' is door technische systemen. Te droge grond is te bewateren en te natte grond kan worden ontwaterd. Het beheersen van deze grond is allesbehalve duurzaam. Er wordt erg veel water onttrokken of afgevoerd, wat een desastreus effect heeft op de omliggende natuur. Met name de containerteelt (teelt van aardbeien in potjes) spant de kroon. Naast het uitputten van grond grondwater wordt er ook ontzettend veel gespoten/kunstmatige meststoffen toegevoegd voor een optimaal product. We maken ons ernstig zorgen wat dit met onze gezondheid, maar ook met de natuur doet. Rondom Vorstenbosch willen we op basis van EFTAL een betere balans voor bodem en water op een natuurlijke manier. Een zeer goed voorbeeld is nu zichtbaar rondom de Nistelrodeseweg. Alle bomen (eiken, berken) zijn in dit gebied geel aan het worden ten opzichte van de andere gebieden rondom Vorstenbosch. Het grondwater is ter plaatse te diep gezakt door onttrekking.	34	Dorpsraad Vorstenbosch	Ter kennisgeving aangenomen en signaal is doorgeven aan programma transitie landbouw.
Veehouderij en gezondheid	Dorpsraad Vorstenbosch: Op pagina 34 bij Veehouderij wordt alleen gesproken over de mogelijke negatieve effecten van de agrariër. Een agrariër die in balans is met de omringende natuur kan juist een verrijking zijn voor zijn omgeving en het dorp. Hij kan gezonde structuren juist aanleggen en onderhouden. Behoud van koeienboeren is juist een meerwaarde, dan de stoppende. Meer biodiversiteit door mogelijk aanleg van botanische weilanden en groenstructuren.	34	Dorpsraad Vorstenbosch	Ter kennisgeving aangenomen en signaal is doorgeven aan programma transitie landbouw.
Veehouderij en gezondheid	ZLTO: P34, Overlast gevende bedrijven, in of vlakbij de dorpen, verplaatsen prima. Maar veehouderij die geen overlast geeft hoef je ook niet te verplaatsen of te beëindigen. Gebruik het woord gewasbeschermingsmiddel ipv Bestrijdingsmiddel.	34	ZLTO	Ter kennisgeving aangenomen. Het woord gewasbeschermingsmiddelen is vervangen in de tekst.
Veehouderij en gezondheid	IVN: Alleen meewerken aan beëindigen van veehouderijen of overschakelen naar een duurzame vorm van landbouw op een VAB-locatie in buitengebied.	34	IVN	Ter kennisgeving aangenomen en signaal is doorgeven aan programma transitie landbouw.
Bestrijdingsmiddelen	IVN: Alleen volgen van Europese en Nationale regels doet geen recht aan ambitie in omgevingsvisie en ook in coalitieprogramma. Daarin wordt "gezondheid" als speerpunt in beleid genoemd, dus gaat verder dan alleen volgen van hogere regelgeving.	35	IVN	Ter kennisgeving aangenomen.
Gifvrije (biologische) landbouw	IVN: Voor pachtgronden kan bijvoorbeeld hetzelfde beheer worden toegepast als openbaar groen.	35	IVN	Ter kennisgeving aangenomen.

Behoud landschappelijke kwaliteit	Dorpsraad Vorstenbosch: Op pagina 35 bij ‘Behoud landschappelijke kwaliteit’ kan de subsidieregeling ANLB toegevoegd worden.	36	Dorpsraad Vorstenbosch	Toegevoegd in de lijst met subsidieregelingen.
Behoud bomen(lanen) en andere houtopstanden	IVN: Dit geldt zeker niet voor de gehele gemeente, zoals uit de inventarisatie is op te maken. Bomen dragen ook bij aan schaduwplekken ter voorkoming van hitte-stress.	36	IVN	Deze aanvulling is meegenomen in de tekst.
Behoud zandwegen	ZLTO: P38 Zandwegen prima, maar zorg wel dat ze onderhouden blijven.	37	ZLTO	Ter kennisgeving aangenomen.
Behoud zandwegen	IVN: Wat wordt bedoeld met een "halfverhardingsmateriaal". Onlangs nog asfaltgranulaat toegepast op de Vosberg. Dit asfalt is (afval van) een aardolieproduct wat in een het buitengebied, en zeker in de Vosberg niet thuishoort!!!!	37	IVN	Met halfverhardingsmateriaal wordt een ongebonden, of licht gebonden materiaal bedoeld zoals gravel, gralux of padvast. In de uitvoeringagenda nemen we een project op om een pilot te draaien met het vervangen van dergelijke asfaltgranulaten door een halfverhardingsmateriaal met de uitstraling van een zandweg. De Vosbergstraat maakt hier
Kwaliteitsverbetering landschap bij ruimtelijke ontwikkelingen	ZLTO: P39 Kwaliteit verbetering landschap. Hier denken we graag mee.	38	ZLTO	Ter kennisgeving aangenomen.
Cultuurhistorische Landschappen	Reactie op oude tekst door IVN. Oude tekst gedeelde: Koppelkansen transitie landbouw en erfgoed benutten. In de gebieden Kameren, landgoed De Berkt, het Aa-dal zijn er koppelkansen tussen deze twee thema’s. In het gebied Kameren zijn er in 2021-2023 activiteiten gestart t.b.v. een gebiedsproces waarbij erfgoed een van de leidende thema’s vormde. Ook hier geldt dit ook voor het gebied de Vosberg!!	40	IVN	Een aantal onderdelen van deze teksten zijn gewijzigd (onderdeel koppelkansen transitie landbouw en erfgoed zijn verwijderd). Gebieden die genoemd zijn, worden opgenomen.
Cultuurhistorische Landschappen	HHK De Wojstap: P39. Toevoegen aan waardevolle gebieden: de molens mn Kildonkse molen, kerkelijke gebouwen en Aa-stroomgebied	40	HHK De Wojstap	Is in nieuwe tekst opgenomen
Cultuurhistorische Landschappen	IVN: De Berkt en de Vosberg en omgeving.	40	IVN	In nieuwe tekst opgenomen
Cultuurhistorische Landschappen	HHK De Wojstap: P40. Heeswijkse kerk. De gemeente kan een meer proactieve rol nemen met het herbestemmen van het kerkgebouw. Enerzijds met publieke ruimtes of activiteiten, denk aan een bibliotheek, koren en muziekgezelschappen, oefenruimte en opvoeringen, andere verenigingen. Anderzijds ondersteunen en activeren van een flexibele en creatieve doorontwikkeling naar bv wooneenheden. Het kerkgebouw en bijbehorend roerend goed is een gemeentelijk en rijksmonumenten, het verdient een tweede leven en mag niet eindigen zoals de kerk van Berlicum (sloop). Dit is misschien een onderwerp voor de Commissie Omgevingskwaliteit om hier inhoud aan te geven.	40	HHK De Wojstap	Ter kennisgeving aangenomen en signaal is doorgeven aan team.
Samenwerken met partners	HHK De Wojstap: P40. 2. zichtbaar en beleefbaar: d.m.v. cultuurhistorische wandelingen (met of zonder gids) pod casts, pod walks, kerkenpaden en informatieborden.	41	HHK De Wojstap	Wij werken dit verder uit in de projecten die zijn opgenomen in de uitvoeringsagenda
Samenwerken met partners	HHK De Wojsstap: P40. Hoe kun je agrarisch erfgoed en landgoederen zichtbaar maken? 200 jaar geleden bestond het buitengebied nog voor heel een groot gedeelte uit heide.	41	HHK De Wojstap	Deze passage is weggelaten in de nieuwe versie van het programma GGS.
Natuurwaarden	ZLTO: P41: verdergaande zonering lijkt ons niet nodig Hoe sluit dit aan bij de zonering uit de omgevingsvisie?	41	ZLTO	Zoneringsplan is een gebruikelijke term in het vakgebied van natuur. Wij verstaan hier onder dat we keuzes maken in welke bos - en natuurgebieden toegankelijk zijn voor recreanten. Ons zoneringsplan gaat dus niet over de zonering zoals die is opgenomen in de omgevingsvisie. Wij verduidelijken dit in de tekst.
Op buurtniveau: spelen, bewegen, groen, ommetjes, enz.	IVN: Goed punt om jongerenwerkers hierin te betrekken. Een groen omgeving, prikkelarm, voorkomt stress etc.	49	IVN	Ter kennisgeving aangenomen
Realisatie / aanpassing recreatieve routes	IVN: Lange afstand wandelroutes (LAW's), thema-routes stimuleren en faciliteren.	50	IVN	Teksten zijn hierop aangepast.
Subsidies	ZLTO: P55 Stimuleer ook gangbare landbouw die met nieuw ideeën of innovatie aan de slag wil.	55	ZLTO	Ter kennisgeving aangenomen en signaal is doorgeven aan team.
	ZLTO: P 60 Peelrandbreuk beschermen is goed, maar leg geen verdere beperkingen op aan de boeren die er hun bedrijf hebben. P65 Enkeerdgronden zijn juist zeer geschikt voor landbouw, zonde om daar natuur van te maken. P66, Pilot met een verbod op gifspuiten nabij kwetsbare natuur? Er zijn landelijk al veel pilots geweest, daar kun je beter de informatie winnen.	60	ZLTO	Ter kennisgeving aangenomen

Bos in eigendom van gemeente Bernheze	Dorpsraad vorstenbosch: ‘15 hectare bos maken’ draagt niet direct bij aan een gezonde structuur. Ontwikkel nieuw bos in combinatie met een thema voor een Gezonde Structuur. Denk hierbij aan een herinneringsbos, trimbos, etc. Faciliteer een gezonde structuur met de ontwikkeling van natuur. Ook de grootte van het bos en aansluiting op grotere structuren draagt bij aan het waarde van het bos. Wij vinden ’15 hectare’ daarmee een nietszeggend getal.	72	Dorpsraad Vorstenbosch	De 15 ha nieuw bos wordt aangelegd aansluitend aan bestaand bos met het doel deze robuuster te maken. Deze doelstelling was al opgenomen in het Groenstructuurplan en is nu concreter en meetbaarder gemaakt door hier hectares aan te koppelen. We maken dat wat duidelijker in de tekst. De suggestie om bossen met een specifiek nevendoel te ontwikkelen zit nog niet in dit programma. We staan hiervoor open als er duidelijke vraag vanuit de samenleving onder ligt. Verder hoort dit onderdeel te zijn van het zoneringsplan natuur-recreatie.
BOSS-plan	HHK De Wojstap: Betreft 907.4 Bernheze BOSS-visie CONCEPT Meerdere pagina's: ontmoetingsplekken voorzien van cultuurhistorische informatie (borden) met informatie die voor die plek of omgeving relevant is. Zo kunnen alle leeftijden op een ongedwongen wijze en laagdrempelig kennisnemen van lokaal erfgoed.	109	HHK De Wojstap	Ter kennisgeving aangenomen
	Mondeling heeft IVN het volgende aangevuld:			
	Graag aandacht voro de 'tien van IVN' zie hun website	De Tien va	IVN	Dit sluit uitstekend aan bij GGS
	Structuurkaarten uit het GSP explicieter terug laten komen in GGS		IVN	Toegevoegd
	Voorstander van het BOSS plan maar zouden een explicietere uitspraak willen dat we gaan voor meer natuurlijk spelen (hoogteverschillen, bespeelbare wadi’s, bosjes om in te ravotten)		IVN	Aangepast in BOSS-plan
	Er zou in elke kern minimaal één echte ouderenplek moeten zijn, aan te wijzen i.s.m. de dorpsraden: daar aandacht voor voldoende bankjes, schaduw, watertappunt e.d. Ze noemen het zeveneeuwenpark + begraafplaats in Nistelrode als mooi voorbeeld		IVN	BOSS-plan biedt sowieso ruimte aan alle leeftijdsgroepen. De wens om in elke kern iets voor ouderen te doen kan onderdeel zijn van de participatie.
	In de communicatiestrategie zou aandacht moeten zijn voor de waarde van buitenspelen, vies worden en natuur beleven		IVN	Kunnen we t.z.t meenemen.
	Ze vinden de robuuste verbinding Maashorst – Groene Woud belangrijk en noemen de verbinding Herperduin-Keent waar Oss aan werkt als goed voorbeeld		IVN	Ter kennisgeving aangenomen.
	Ze vinden het belangrijk dat zandwegen behouden blijven en willen enkelen laten aanwijzen als monument. Ze denken gaag mee over die aanwijzing.		IVN	Behoud zandwegen komt terug in de hoofdtekst van het programma en in de beleidsregels. Aanbod tot meedenken is ter kennisgeving aangenomen.
	Vergroenen van tuinen niet alleen bij de corporaties, maar dat is voor alle tuinen belangrijk.		IVN	Dat kunnen we meenemen in de communicatiestrategie.